

Riksdagens arbetsformer

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motioner som behandlas i betänkandet. Motionsyrkandena rör frågor om riksdagens öppnande, röstregler, ceremonier och EU-flagga i kammaren, frågor som rör riksdagsuppdraget, stöd till riksdagsarbetet, votering på distans, riksdagens lokaler, riksdagshörna i Luleå, Europaparlamentarikers föräldraledighet och Riksdagsförvaltningens verksamhet.

Utskottet avstyrker efter förenklad beredning ett antal motionsyrkanden som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet behandlat tidigare under valperioden. Dessa motionsyrkanden rör frågor om riksdagsledamöternas placering i kammaren, motionsrätten, 100-årsminnet av kvinnors lika rösträtt, register över lobbyister i riksdagen, statistik i riksdagens utskott, rökförbud i riksdagens lokaler och dagpassning av riksdagsledamöters hundar.

I betänkandet finns två särskilda yttranden (SD).

Behandlade förslag

Ett fyrtiotal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2015/16 och 2016/17.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Riksmötets öppnande	7
Röstregler	9
Ceremonier i kammaren m.m.	15
EU-flagga i kammaren	17
Frågor som rör riksdagsuppdraget	19
Stöd till riksdagsarbetet	21
Votering på distans	24
Upplåtelse av riksdagens lokaler	25
Riksdagshörna i Luleå	27
Europaparlamentarikers föräldraledighet	29
Riksdagsförvaltningens verksamhet	31
Motioner som bereds förenklat.....	33
Särskilda yttranden	34
1. EU-flagga i kammaren, punkt 4 (SD).....	34
2. Frågor som rör riksdagsuppdraget, punkt 5 (SD)	34
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	35
Motioner från allmänna motionstiden 2015/16	35
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17	37

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Riksmötets öppnande

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:1293 av Jan Lindholm (MP) yrkandena 1 och 2 samt

2016/17:2384 av Markus Wiechel och Anders Forsberg (båda SD).

2. Röstregler

Riksdagen avslår motion

2015/16:2146 av Leif Jakobsson och Åsa Westlund (båda S) yrkande 1.

3. Ceremonier i kammaren m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:680 av Anders Hansson (M),

2015/16:790 av Said Abdu (FP) yrkande 4,

2015/16:1444 av Anna Hagwall (SD),

2016/17:688 av Anna Hagwall (SD),

2016/17:1994 av Allan Widman och Birgitta Ohlsson (båda L) och

2016/17:3252 av Anders Hansson (M).

4. EU-flagga i kammaren

Riksdagen avslår motion

2016/17:2347 av Björn Söder (SD) yrkande 3.

5. Frågor som rör riksdagsuppdraget

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:76 av Johan Nissinen (SD) och

2016/17:2918 av Markus Wiechel (SD).

6. Stöd till riksdagsarbetet

Riksdagen avslår motion

2016/17:1928 av Finn Bengtsson (M).

7. Votering på distans

Riksdagen avslår motion

2015/16:1076 av Hans Wallmark (M).

8. Upplåtelse av riksdagens lokaler

Riksdagen avslår motion

2016/17:1595 av Eva-Lena Jansson (S) yrkande 2.

9. Riksdagshörna i Luleå

Riksdagen avslår motion

2016/17:1684 av Fredrik Lundh Sammeli (S).

10. Europaparlamentarikers föräldraledighet

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:850 av Alexandra Völker och Åsa Westlund (båda S) yrkande 2 och

2016/17:2803 av Alexandra Völker och Åsa Westlund (båda S) yrkande 2.

11. Riksdagsförvaltningens verksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:184 av Betty Malmberg (M),

2015/16:809 av Thomas Strand (S) yrkandena 2 och 3,

2015/16:1560 av Mikael Jansson och Roger Richtoff (båda SD),

2015/16:1956 av Per Lodenius och Göran Lindell (båda C),

2016/17:2 av Niclas Malmberg (MP),

2016/17:1339 av Jan Lindholm (MP) och

2016/17:2220 av Phia Andersson m.fl. (S).

12. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:464 av Fredrik Lundh Sammeli (S),

2015/16:1330 av Margareta Cederfelt och Amir Adan (båda M),

2015/16:2015 av Björn Söder och Kent Ekeroth (båda SD),

2015/16:2181 av Annika Hirvonen och Carl Schlyter (båda MP) yrkandena 1 och 2,

2015/16:2557 av Finn Bengtsson och Jan Ericson (båda M),

2015/16:2707 av Tuve Skånberg och Mikael Oscarsson (båda KD),

2015/16:2750 av Hanna Wigh (SD),

2015/16:2837 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1,

2016/17:43 av Björn Söder och Kent Ekeroth (båda SD),

2016/17:1313 av Annika Hirvonen Falk och Carl Schlyter (båda MP) yrkandena 1 och 2,

2016/17:1340 av Jan Lindholm (MP),

2016/17:2428 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1,

2016/17:2635 av Jan Lindholm och Jabar Amin (båda MP),

2016/17:2696 av Petter Löberg m.fl. (S),

2016/17:2797 av Alexandra Völker (S) och

2016/17:2851 av Tuve Skånberg och Mikael Oscarsson (båda KD).

Stockholm den 25 april 2017

På konstitutionsutskottets vägnar

Andreas Norlén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Andreas Norlén (M), Björn von Sydow (S), Hans Ekström (S), Annicka Engblom (M), Veronica Lindholm (S), Jonas Millard (SD), Maria Abrahamsson (M), Per-Ingvar Johnsson (C), Agneta Börjesson (MP), Patrick Reslow (M), Emanuel Öz (S), Tina Acketoft (L), Tuve Skånberg (KD), Laila Naraghi (S), Berit Högman (S), Crister Spets (SD) och Ali Esbati (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas 45 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2015 och 2016 om riksdagens arbetsformer. Motionerna rör riksdagens öppnande, röstregler, ceremonier och EU-flagga i kammaren, frågor som rör riksdagsuppdraget, stöd till riksdagsarbetet, votering på distans, riksdagens lokaler, riksdagshörna i Luleå, Europaparlamentarikers föräldraledighet och Riksdagsförvaltningens verksamhet.

Utskottet behandlar i förenklad ordning ett antal motionsyrkanden som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet behandlat tidigare under valperioden (bet. 2014/15:KU6 och 2015/16:KU16). Dessa motionsyrkanden rör frågor om riksdagsledamöternas placering i kammaren, motionsrätten, 100-årsminnet av kvinnors lika rösträtt, register över lobbyister i riksdagen, statistik i riksdagens utskott, rökförbud i riksdagens lokaler och dagpassning av riksdagsledamöters hundar.

Utskottets överväganden

Riksmötets öppnande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om riksmötets öppnande och om namnupprop vid öppnandet.

Motionerna

Öppnande

I motion 2016/17:2384 av Markus Wiechel och Anders Forsberg (båda SD) begärs att riksmötets högtidliga öppnande återinförs i Rikssalen. I Rikssalen öppnades riksdagen varje år fram till 1975. Den svenska monarkin representerar kontinuitet och bär tillsammans med den representativa demokratin upp vår historia. Riksmötets högtidliga öppnande kan ses som en av de främsta ceremonier vi har i Sverige. Rikssalen används vid ett flertal officiella högtidligheter, men inte vid öppnandet.

Närvarokontroll

I motion 2016/17:1293 av Jan Lindholm (MP) yrkande 1 begärs att närvarokontrollen vid riksmötets öppnande avskaffas. Ledamöterna samlas i kammaren för att debattera och fatta beslut. Namnuppropet och den form av närvarokontroll som det i praktiken utgör när ledamöterna samlas för första gången på ett riksdagsår torde sakna betydelse. I motionens yrkande 2 begärs att metoden för närvarokontroll av valda ledamöter vid det årliga uppropet inför öppnandet av ett nytt riksdagsår ändras. Genom att använda id-kortläsarna vid platserna i kammaren och knapparna i bänkarna kan datasystemet känna av om något kort saknas och meddela talmannen.

Gällande ordning

Öppnande

Enligt 3 kap. 6 § riksdagsordningen (RO) ska riksdagen senast på riksmötets tredje dag hålla ett särskilt sammanträde för riksmötets öppnande. Statschefen förklarar på talmannens begäran riksmötet öppnat. Vid förhinder för statschefen förklarar talmannen riksmötet öppnat. Vid sammanträdet lämnar statsministern en regeringsförklaring om det inte finns särskilda skäl för honom eller henne att avstå från detta. Enligt 4 kap. 2 § RO leder talmannen eller, i hans eller hennes ställe, någon av de vice talmännen riksdagsarbetet.

Närvarokontroll

Vid det första sammanträdet med kammaren efter ett val till riksdagen föredras Valprovsningsnämndens berättelse om granskning av bevis om val av ledamöter och ersättare. Därefter ropas ledamöterna upp. Detta framgår av 3 kap. 3 § RO. Syftet med namnuppropet är enligt förarbetena att kontrollera ledamöternas närvaro och identitet (prop. 1973:90 s. 515). Tidigare gällde att upprop skulle hållas också vid det första sammanträdet med kammaren under samtliga övriga riksmöten under en valperiod men sedan den 1 september 2014 är namnupprop i kammaren obligatoriskt bara vid det första sammanträdet efter ett val. I förarbetena uttalas (framst. 2013/14:RS3, bet. 2013/14:KU46, rskr. 2013/14:351–352) att namnuppropet antagligen tjänade fler syften förr när det var ett längre uppehåll i kammarens arbete under sommaren. Vidare tjänar internet och andra tekniska hjälpmedel i dag som ett stöd vid identifieringen av ledamöter. En aktuell förteckning över ledamöterna vid riksmötets början ska bifogas kammarens protokoll om inte ett upprop har hållits (tilläggsbestämmelse 3.8.2).

Under innevarande valperiod har talmannen hittills beslutat att namnupprop ska hållas vid öppnandet av varje riksmöte.

Tidigare behandling

Öppnande

Konstitutionsutskottet har tidigare behandlat och avstyrkt motioner om att återgå till den gamla ordningen med riksmötets öppnande förlagt till Rikssalen i Kungliga slottet (bet. 2012/13:KU17 s. 22 f., bet. 1992/93:KU9 s. 3 f. och bet. 1982/83:KU14 s. 4). Utskottet har uttalat att riksdagens öppnande bör äga rum i riksdagens plenisal och att det enligt gällande ordning är talmannen som fastställer ordningen vid öppningssammanträdet.

Närvarokontroll

Utskottet avstyrkte i betänkande 2013/14:KU46 en motion om att i första hand avskaffa närvarokontrollen vid riksdagens öppnande (yrkande 1) och i andra hand ändra metoden för närvarokontroll (yrkande 2).

Konstitutionsutskottet instämde vid beredningen av riksdagsstyrelsens framställning till riksdagen om en ny riksdagsordning (framst. 2013/14:RS3, bet. 2013/14:KU46) i riksdagsstyrelsens bedömning att namnupprop i kammaren bara ska vara obligatoriskt vid det första sammanträdet efter ett val. Motionen ansågs därmed delvis tillgodosedd och avstyrktes.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden och avstyrker motionsyrkandena.

Röstregler

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att röstregler och andra processuella regler i riksdagsordningen ska ses över.

Motionen

I motion 2015/16:2146 av Leif Jakobsson och Åsa Westlund (båda S) yrkande 1 begärs att röstregler och andra processuella regler i riksdagsordningen ses över. Den svenska författningen föreskriver att en variant av negativ parlamentarism ska tillämpas när riksdagen röstar om en ny regering, vilket innebär att det räcker med att en majoritet inte röstar emot en regeringsbildare för att denne ska kunna forma en regering. Budgetlagen som infördes under 1990-talet har förstärkt minoritetsregeringarnas ställning vid behandlingen av statens budget.

Ett steg mot mer av en hybridform av positiv och negativ parlamentarism togs i och med grundlagsändringen och bestämmelserna om obligatoriska statsministeromröstningar efter varje val. Mot bakgrund av den parlamentariska situationen efter 2014 års riksdagsval, som ledde fram till att regeringens budget röstades ned av riksdagen vilket i sin tur ledde fram till decemberöverenskommelsen, reses frågan om det finns skäl att pröva olika åtgärder som främjar starkare regeringar. I det sammanhanget kan ett antal olika processuella förändringar övervägas, såsom omröstningsreglerna vid riksdagsomröstningar.

Bakgrund

Den 23 oktober 2014 överlämnade regeringen budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1) till riksdagen. I finansutskottets s.k. rambetänkande (bet. 2014/15:FiU1) tillstyrktes regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt förslaget till utgiftsramar och, i huvudsak, förslaget till inkomstberäkning för 2015. I betänkandet fanns två gemensamma reservationer från allianspartierna (M, C, FP och KD) och två reservationer från SD med alternativa budgetförslag i motsvarande delar. Vid behandlingen av ärendet i kammaren den 3 december 2014 biföll riksdagen allianspartiernas reservationer (rskr. 2014/15:29).

Den 3 december 2014 höll statsminister Stefan Löfven och utbildningsminister Gustav Fridolin en presskonferens. Vid presskonferensen meddelade Stefan Löfven att regeringen vid ett regeringssammanträde den 29 december 2014 skulle fatta beslut om att utlysa ett extra val och att valet skulle hållas den 22 mars 2015.

Vid en pressträff den 27 december 2014 meddelade partiföreträdarna Stefan Löfven (S), Anna Kinberg Batra (M), Åsa Romson (MP), Gustav Fridolin

(MP), Annie Lööf (C), Jan Björklund (FP) och Göran Hägglund (KD) att partierna hade träffat en blocköverskridande överenskommelse (decemberöverenskommelsen). Bakom överenskommelsen stod Socialdemokraterna, Moderata samlingspartiet, Miljöpartiet de gröna, Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna (numera Liberalerna) och Kristdemokraterna.

Överenskommelsen innebar att den statsministerkandidat som samlade stöd från den partikonstellation som var större än alla andra tänkbara regeringskonstellationer skulle släppas fram, att en minoritetsregering skulle kunna få igenom sin budget och att utbrytningar ur budgeten inte skulle vara möjliga. Vidare pekade överenskommelsen ut tre politiska områden (försvar och säkerhet, pensioner och energi) för samarbete och samtal. Överenskommelsen skulle tillämpas första gången i samband med att regeringen i april 2015 lade fram vårpropositionen och den skulle gälla t.o.m. valdagen 2022.

Vidare var partierna överens om att inleda en översyn av gällande regelverk med uppgiften att se över budgetprocessen, på basis av det arbete som genomfördes i Budgetprocesskommittén och i förra mandatperiodens översyn av riksdagsordningen.

Vid pressträffen uppgav Stefan Löfven även att regeringen med anledning av decemberöverenskommelsen inte skulle fatta något beslut om att utlysa ett extra val.

Decemberöverenskommelsen tillämpades i samband med att riksdagen under våren 2015 behandlade regeringens proposition 2015 års ekonomiska vårproposition (prop. 2014/15:100, bet. 2014/15:FiU20, rskr. 2014/15:254).

Vid Kristdemokraternas riksting i oktober 2015 beslutades att partiet med omedelbar verkan skulle lämna decemberöverenskommelsen. Partiföreträdarna Anna Kinberg Batra (M), Annie Lööf (C), Jan Björklund (FP) och Ebba Busch Thor (KD) uttalade sedan att i och med detta beslut hade decemberöverenskommelsen upphört att gälla.

Gällande ordning

Att Sverige har ett parlamentariskt styrelseskick kommer till uttryck i 1 kap. 1 § regeringsformen (RF). Enligt bestämmelsen utgår all offentlig makt i Sverige från folket. Det slås vidare fast att den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt och förverkligas genom bl.a. ett representativt och parlamentariskt statsskick. Av 1 kap. 6 § RF följer vidare att regeringen, vars uppgift är att styra riket, är ansvarig inför riksdagen. Bestämmelser om regeringsansvarigheten finns i 13 kap. RF om riksdagens kontrollmakt. Det politiska ansvaret utkrävs ytterst genom en misstroende-förklaring (13 kap. 4 § RF).

Beroende på vilken omröstningsregel som används när ett parlament ska ta ställning till vilket stöd en regering har görs en skillnad mellan negativ och positiv parlamentarism (SOU 2008:125 s. 257). Positiv parlamentarism innebär att en majoritet av parlamentets ledamöter aktivt måste stödja regeringen. Det innebär att en föreslagen kandidat till statsminister utses vid en

regeringsbildningsomröstning endast om en majoritet av parlamentets ledamöter röstar för förslaget. Negativ parlamentarism kan alltså sägas innebära att en regering kan tillträda och fungera så länge den inte har en majoritet i parlamentet mot sig.

Parlamentarismen i regeringsformen kommer bl.a. till uttryck i bestämmelserna om regeringsbildning, misstroendeförklaring och statsministeromröstning efter val.

Riksdagen står när det gäller funktionsfördelningen helt i centrum (Holmberg m.fl., Grundlagarna, tredje uppl., 2012, s. 53). En annan sak är att den verkliga makten torde ligga hos regeringen, särskilt om den behärskar riksdagsmajoriteten. Konstitutionsutskottet underströk i samband med beredningen av regeringens proposition med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning att utgångspunkten bl.a. var att regeringen skulle, så länge den tolereras av riksdagen och inom den ram riksdagens beslut bildar, kunna handla med den kraft och snabbhet som fordras i ett utvecklat samhälle som vårt (bet. KU 1973:26 s. 17).

I 6 kap. 4–6 §§ RF finns bestämmelser om regeringsbildning. När en statsminister ska utses kallar talmannen företrädare för varje partigrupp inom riksdagen till samråd (6 kap. 4 § RF). Talmannen överlägger med vice talmännen och lämnar sedan förslag till riksdagen. Därefter ska riksdagen inom fyra dagar, utan beredning i utskott, pröva förslaget genom omröstning. Om mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar mot förslaget, är det förkastat. I annat fall är det godkänt.

Talmannens förslag till statsminister i samband med regeringsbildning är alltså godkänt om inte fler än hälften av riksdagens ledamöter, dvs. minst 175 ledamöter, röstar mot det. En nedlagd röst får med detta samma effekt som en röst för förslaget till statsminister. Genom att avstå från att rösta kan riksdagsledamöter som visserligen inte aktivt stöder den föreslagna statsministern men som på grund av det rådande parlamentariska läget inte vill fälla den tilltänkta regeringen markera ett missnöje utan att framtvinga regeringens avgång (SOU 2008:125 s. 258).

Enligt 13 kap. 4 § RF kan riksdagen förklara att ett statsråd inte har riksdagens förtroende. Ett yrkande om en sådan misstroendeförklaring ska väckas av minst en tiondel av riksdagens ledamöter för att tas upp till prövning. För att riksdagen ska bifalla ett yrkande om misstroendeförklaring krävs på motsvarande sätt som vid regeringsbildning att fler än hälften av riksdagens ledamöter röstar för det. Om statsministern entledigas ska talmannen entlediga de övriga statsråden (6 kap. 9 § RF).

Regeringsformen innehåller inga bestämmelser med krav på att en regering måste avgå efter ett val. Proceduren att utse en statsminister inleds därför bara om regeringen självmant har avgått eller om den har entledigats som en följd av misstroendeförklaring eller av att statsministern avlidit.

Den 1 januari 2011 infördes dock en bestämmelse om prövning av regeringsfrågan efter val. Enligt 6 kap. 3 § RF ska en nyvald riksdag senast två veckor efter det att den samlats genom omröstning pröva frågan om

statsministern har tillräckligt stöd i riksdagen. Om mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar nej, ska statsministern entledigas. Omröstningen ska inte hållas om statsministern redan har entledigats.

Som skäl för den nya bestämmelsen anförde regeringen bl.a. att en ordning med en prövning av regeringsfrågan efter val har den fördelen att det genom omröstningen formellt bekräftas att regeringen även i den nyvalda riksdagen har tillräckligt parlamentariskt stöd för att sitta kvar (prop. 2009/10:80 s. 110). En sådan ordning signalerar även att det är väljarna som bestämmer vem som ska styra landet. Ur demokratisk synvinkel är detta enligt regeringen av betydelse inte minst på grund av att de politiska styrkeförhållandena mellan partierna, även inom en koalitionsregering, med största sannolikhet har förändrats efter valet.

Riksdagsärendenas avgörande och budgetprocessen i riksdagen

I 4 kap. RF finns bestämmelser om riksdagsarbetet. Vid omröstning i kammaren gäller enligt huvudregeln som riksdagens beslut den mening som mer än hälften av de röstade enas om (4 kap. 7 § RF). Till de röstande räknas inte de som avstår från att rösta (prop. 1973:90 s. 260). I 11 kap. riksdagsordningen (RO) finns närmare bestämmelser om ärendens avgörande i kammaren.

Ett ärende i kammaren avgörs med acklamation eller, om en ledamot begär det, genom omröstning (11 kap. 8 § RO). Om en särskild beslutsregel är tillämplig ska ärendet avgöras genom omröstning.

När ett ärende ska avgöras genom omröstning ska de yrkanden som har lagts fram under överläggningen ställas mot varandra (11 kap. 10 § RO). Det yrkande som enligt talmannens uppfattning har bifallits med acklamation, eller det yrkande som talmannen bestämmer, utgör huvudförslag vid omröstningen. Mot huvudförslaget ställs ett annat yrkande som motförslag. Om det finns fler än ett yrkande som kan ställas mot huvudförslaget ska kammaren först i ett eller flera förberedande beslut avgöra vilket yrkande som ska vara motförslag i huvudomröstningen.

Vid omröstningen i kammaren tillämpas alltså den s.k. elimineringsmetoden där yrkandena elimineras undan för undan på så sätt att två yrkanden alltid ställs mot varandra (Holmberg m.fl., Grundlagarna, tredje uppl., 2012, s. 803). Det yrkande som vinner omröstningen går vidare till nästa omröstning osv. tills det endast återstår två yrkanden för huvudomröstning. Grundlagsberedningen anförde följande om val av voteringsmetod (SOU 1972:15 s. 280, prop. 1973:90 s. 555 f.):

Det förefaller beredningen klart att ingen voteringsmetod kan tillgodose alla de krav man önskar ställa: att metoden ska vara enkel och lättillämpad, att den ska hindra ”taktisk” röstning och förekomma beslut, bakom vilka står endast en minoritet, att varje grupp i riksdagen kan dels markera sin egen ståndpunkt, dels ge uttryck för subsidiära preferenser osv. Inte heller elimineringsmetoden, så som den nu tillämpas, går fri från kritik. Men denna metod har ett särskilt försteg framför andra däri att den sedan länge

tillämpas inte blott i riksdagen utan även inom kommunerna och organisationslivet. En bred majoritet inom riksdagen är tillfreds med metoden. Under senare år har taktiska manövrer vid voteringarna varit sällsynta. Som regel har de som avser att stödja ja-förslaget i huvudvoteringen avstått från att delta i förberedande votering. Beredningen har för sin del kommit till slutsatsen att andra voteringsmetoder i vart fall inte har sådana förtjänster att de uppväger de nackdelar som skulle vara förenade med att bryta bestående ordning.

I doktrinen har framhållits att diskussionen kring decemberöverenskommelsen gör det angeläget att stryka under att det inte är möjligt att formellt begränsa en ledamots rätt att fritt rösta i kammaren (Bull och Sterzel, Regeringsformen – en kommentar, tredje uppl., 2015, s. 136). Den rätten hör till demokratins förutsättningar och kan inte påverkas genom regler i lägre författningar än regeringsformen. Det har vidare framhållits att överenskommelser om frivilliga begränsningar är möjliga men alltid känsliga och möjliga att ifrågasätta.

Av 11 kap. 18 § RO följer att riksdagens beslut om statens budget för det närmast följande budgetåret som huvudregel fattas i två steg (rambeslutsprocessen). I första steget i denna budgetprocess fastställer riksdagen genom ett enda beslut en beräkning av inkomsterna och en utgiftsram för varje utgiftsområde. Utgiftsramen anger det belopp som utgiftsområdets anslag högst får uppgå till. I andra steget i budgetprocessen fastställer riksdagen genom ett enda beslut för varje utgiftsområde hur anslagen ska fördelas inom utgiftsramen. I detta steg beslutas även om bemyndiganden om ekonomiska åtaganden.

Tidigare behandling

Författningsfrågor

Utskottet behandlade i april 2016 (bet. 2015/16:KU16 s. 21 f.) ett motionsyrkande om att det finns anledning att undersöka olika varianter av positiv parlamentarism för att skapa bättre förutsättningar för starka regeringar att på ett bättre sätt styra landet. Vidare prövades ett yrkande om att en utredning om budgetprocessen så som den beskrivs i den s.k. decemberöverenskommelsen måste komma till stånd omgående. Vid presentationen av decemberöverenskommelsen i december 2014 meddelades nämligen att partierna var överens om att inleda en översyn av gällande regelverk med uppgiften att se över budgetprocessen (bet. 2015/15:KU16 s. 22).

Konstitutionsutskottet anförde i sitt ställningstagande att frågan om förhållandet mellan regeringen och riksdagen relativt nyligen har utretts av Grundlagsutredningen. Utredningen fann att tillämpningen av bestämmelserna om parlamentarism i regeringsformen fungerar väl och föreslog endast en ändring som innebar att riksdagen efter val genom omröstning ska pröva frågan om statsministerns stöd. Denna ändring trädde i kraft den 1 januari 2011. Därtill kommer att frågor kring budgetarbetet i riksdagen dels nyligen har utretts, dels alltjämt bereds. Utskottet avstyrkte motionerna.

Granskningsbetänkande

I konstitutionsutskottets granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning med anledning av särskilda anmälningar (bet. 2015/16:KU20 s. 300) har utskottet granskat om statsministern genom decemberöverenskommelsen har agerat i strid med regeringsformen.

I ärendet redovisas en promemoria från Justitiedepartementet med svar på frågor. Där framhålls att parlamentarismen enligt regeringsformen innebär att regeringen ska ha riksdagsmajoritetens förtroende eller åtminstone tolereras av denna majoritet, att detta ger utrymme för att styra riket genom minoritetsregeringar och att en av regeringens viktigaste uppgifter är att lämna en budgetproposition till riksdagen där man söker riksdagens stöd för att kunna genomföra sin ekonomiska politik. Vidare framhåller Justitiedepartementet att decemberöverenskommelsen gav uttryck för de ingående partiernas frivilliga åtaganden gentemot varandra att, inom ramen för riksdagens arbete, vid behov underlätta bildandet av minoritetsregeringar och säkerställa att sådana regeringar kan genomföra sin ekonomiska politik. Regeringsformen hindrar inte ett sådant förfarande. Av promemorian framgår vidare att det inom riksdagen även tidigare har förekommit frivilliga samarbetsformer när det gäller statsministeromröstningar och budgetprocessen som inneburit att minoritetsregeringar enklare kunnat bildas och få tillräckligt stöd för sina budgetpropositioner.

Utskottet konstaterar i sitt ställningstagande att decemberöverenskommelsen var en politisk överenskommelse mellan ett antal partier i riksdagen. Sådana överenskommelser faller utanför vad konstitutionsutskottet har att granska.

En tydligare budgetprocess

Genom ett beslut den 19 januari 2017 gav regeringen en parlamentariskt sammansatt kommitté i uppdrag att göra en översyn av vissa delar av budgetprocessen och lämna förslag eller redovisa bedömningar som syftar till att göra processen mer förutsebar (dir. 2017:3).

I direktiven redovisas uttalanden dels av Budgetprocesskommittén (dir. 2012:124), som i oktober 2013 överlämnade sitt slutbetänkande En utvecklad budgetprocess – ökad tydlighet och struktur (SOU 2013:73), dels av Överskottsmålskommittén (dir. 2015:63) som den 30 september 2016 överlämnade betänkandet En översyn av överskottsmålet (SOU 2016:67).

I direktiven anförs vidare att kommittén En tydligare budgetprocess (Fi 2017:1) mot bakgrund av Överskottsmålskommitténs uttalanden, Budgetprocesskommitténs arbete och riksdagens praxis ska analysera och ta ställning till vilka slags lagförslag som ska behandlas inom ramen för budgetprocessen och hur detta ska regleras i lag.

Kommittén ska vidare analysera hur förslag till budgetrelaterade tillkännagivanden ska behandlas i budgetprocessen samt hur förslag som väckts inom riksdagen vid sidan av den ordinarie budgetprocessen och som

har en tydlig påverkan på statens budget ska hanteras. I uppdraget ingår också att se över i vilken utsträckning som dessa frågor kan regleras genom lagstiftning.

Kommittén ska lämna förslag till nödvändiga författningsändringar.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2017.

Utskottets ställningstagande

Konstitutionsutskottet anförde i april 2016 att frågan om förhållandet mellan regeringen och riksdagen relativt nyligen har utretts av Grundlagsutredningen som funnit att tillämpningen av bestämmelserna om parlamentarism i regeringsformen fungerar väl. Utredningens förslag till ändring som innebär att riksdagen efter val genom omröstning ska pröva frågan om statsministerns stöd trädde i kraft den 1 januari 2011.

Utskottet konstaterar att en parlamentariskt sammansatt kommitté fått i uppdrag att göra en översyn av vissa delar av budgetprocessen och lämna förslag eller redovisa bedömningar som syftar till att göra processen mer förutsebar.

Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden. Vidare bör resultatet av utredningsarbetet inte föregripas. Motionsyrkandet avstyrks.

Ceremonier i kammaren m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om att uppmärksamma veterandagen den 29 maj, att en minnesplats för veteranosoldater ska upprättas i riksdagen, att en medalj ska delas ut vid riksmötets öppnande till den som skapat flest arbetstillfällen i Sverige och om att en trohetsed ska införas som nyvalda riksdagsledamöter ska svära vid mandatperiodens början.

Motionerna

I motionerna 2015/16:680 och 2016/17:3252 av Anders Hansson (M) begärs att Sveriges riksdag i riksdagskammaren på lämpligt sätt ska hedra och uppmärksamma veterandagen den 29 maj. Frågan om svenskt deltagande i en FN-insats beslutas av ledamöterna i Sveriges riksdag. Därmed bör också ledamöterna i Sveriges högsta beslutande församling uppmärksamma och visa sin respekt och sin tacksamhet gentemot dessa män och kvinnor vid en högtidlig ceremoni i riksdagens kammare.

I motion 2016/17:1994 av Allan Widman och Birgitta Ohlsson (båda L) begärs att en minnesplats för veteranosoldater upprättas i riksdagen. Några av dessa veteranosoldater har dött eller dödats i tjänsten. Riksdagen har i dag avdelat utrymmen för att hedra framstående politiker och diplomater. Någon

plats för att hedra dem som fallit offer i skarp svensk insats utomlands finns inte.

I motion 2015/16:790 av Said Abdu (FP) yrkande 4 begärs att en medalj delas ut vid riksmötets öppnande till den som skapat flest arbetstillfällen i Sverige.

I motionerna 2015/16:1444 och 2016/17:688 av Anna Hagwall (SD) begärs att en trohetsed införs som nyvalda riksdagsledamöter ska svära vid mandatperiodens början. Detta torde kunna ske vid riksmötets högtidliga öppnande. Innehållet i eden kan med fördel bli föremål för en mindre utredning i en parlamentarisk grupp.

Gällande ordning

Av 4 kap. 2 § riksdagsordningen (RO) följer att talmannen eller, i hans eller hennes ställe, någon av de vice talmännen leder riksdagsarbetet. Varje partigrupp ska utse en särskild företrädare (gruppledare) som ska samråda med talmannen om arbetet i kammaren (4 kap. 3 § RO). Talmannen beslutar om planeringen av arbetet i kammaren och om när kammaren ska sammanträda (6 kap. 2 § RO). Det är också talmannen som leder kammarens sammanträden (6 kap. 3 § RO).

Enligt 14 kap. 2 § RO är det Riksdagsförvaltningens uppgift att ge stöd till arbetet i kammaren, utskotten och EU-nämnden och bistå riksdagens ledamöter och organ med sakuppgifter för riksdagsarbetet. Enligt 1 § lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen ska förvaltningen tillhandahålla resurser och service m.m. som behövs för talmannens, kammarens, utskottens och de övriga riksdagsorganens verksamhet. Riksdagsförvaltningen leds av en styrelse som ansvarar för verksamheten (8 och 9 §§). Bestämmelser om val av ledamöter och om ordförande i riksdagsstyrelsen finns i 4 kap. 4 § RO. Riksdagsstyrelsen består av talmannen som ordförande och tio andra ledamöter (tilläggsbestämmelse 4.4.1). Enligt 18 § lagen med instruktion för Riksdagsförvaltningen är riksdagsdirektören chef för Riksdagsförvaltningen, och hon eller han ansvarar för och leder den löpande verksamheten enligt styrelsens direktiv. Riksdagsstyrelsen utser ett råd (ledamotsrådet) som tillsammans med riksdagsdirektören ska bereda ledamotsnära frågor (14 § lagen med instruktion för Riksdagsförvaltningen). I ledamotsrådet ska det ingå en representant för varje partigrupp.

Tidigare behandling

Konstitutionsutskottet har tidigare i år (bet. 2016/17:KU19 s. 10, res. M, SD, L, KD) avstyrkt ett motionsyrkande om veterandagen som allmän flaggdag. Utskottet anförde att veteransoldatpolitiken på senare år har getts stor uppmärksamhet inte minst genom att den 29 maj sedan 2012 är en statsceremoni. På veterandagen firas alla Sveriges veteraner och deras anhöriga med en ceremoni vid Sjöhistoriska museet på Djurgården i

Stockholm. Riksdagen beslutade vid omröstning den 29 mars att återförvisa ärendet till utskottet för ytterligare beredning.

Konstitutionsutskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden om bl.a. minnesmärken, minnesdagar, minnesstund i riksdagens kammare och minnesutställningar (bet. 2014/15:KU6 s. 20, bet. 2012/13:KU17 s. 33, bet. 2010/11:KU19 s. 22 f. och bet. 2002/03:KU19 s. 42 f.).

Utskottet har avstyrkt motionerna med hänvisning till att beslutanderätten i dessa frågor i första hand ligger hos Riksdagsförvaltningens ledning. Utskottet har i det sammanhanget påmint om de kanaler som finns för att framföra synpunkter till Riksdagsförvaltningens ledning, exempelvis ledamotsrådet.

När det gäller frågan om en minnesstund i kammaren har utskottet konstaterat att det är talmannen som leder riksdagsarbetet och att gruppledarna ska samråda med talmannen om arbetet i kammaren. Utskottet har också framhållit att ledamöterna via sina partigrupper har möjlighet att framföra synpunkter till gruppledarna.

Utskottets ställningstagande

Det är talmannen som leder riksdagsarbetet, och varje partigrupp ska utse en gruppleddare som ska samråda med talmannen om arbetet i kammaren. Utskottet har tidigare framhållit att ledamöterna via sina partigrupper har möjlighet att framföra synpunkter till gruppledarna.

När det gäller frågor om minnesutställningar i riksdagens lokaler har utskottet redovisat att beslutanderätten i första hand ligger hos Riksdagsförvaltningens ledning. Utskottet har i det sammanhanget påmint om de kanaler som finns för att framföra synpunkter till Riksdagsförvaltningens ledning, exempelvis ledamotsrådet.

Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden och avstyrker motionsyrkandena.

EU-flagga i kammaren

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att avlägsna EU-flaggan i plenisalen.

Jämför särskilt yttrande 1 (SD).

Motionen

I motion 2016/17:2347 av Björn Söder (SD) yrkande 3 begärs att EU-flaggan i plenisalen avlägsnas. I Sveriges riksdags plenisal hänger både en svensk flagga och en EU-flagga. EU symboliserar överstatlighet, och denna symbol bör därför avlägsnas.

Bakgrund

Sverige är medlem i Europeiska unionen sedan 1995, och sedan 2011 anges i 1 kap. 10 § regeringsformen att Sverige är medlem i EU.

Enligt Sveriges ständiga representation vid Europarådet antogs Europarådets flagga, blå med tolv gyllene stjärnor, av Europarådets parlamentariska församling och ministerkommittén redan 1955. Europeiska Unionen (EU), tidigare Europeiska gemenskapen (EG), använder sedan 1986 flaggan som sin symbol efter att ha fått tillstånd från Europarådet.

Talmannen leder riksdagsarbetet, och gruppledarna ska enligt 4 kap. 3 § riksdagsordningen samråda med talmannen om arbetet i kammaren. Talmannen beslutade vid ett möte med gruppledarna den 26 november 2008 att EU-flaggan skulle placeras i plenisalen under det svenska ordförandeskapet hösten 2009. Därefter har EU-flaggan hängt i plenisalen.

Tidigare behandling

Utskottet avstyrkte i betänkande 2006/07:KU4 motioner med begäran om EU-flagga i kammaren och hänvisade till tidigare behandling (bet. 1999/2000:KU18 s. 11). Utskottet ansåg då att det är talmannens uppgift att besluta om utsmyckningen av plenisalen och om flaggningen i och i anslutning till Riksdagshuset. Också i betänkande 2000/01:KU15 ansåg utskottet när det gäller flaggning i och i anslutning till riksdagens byggnader att sådana frågor lämpligast behandlas av talmannen t.ex. i samråd med riksdagsstyrelsen (s. 12). Frågan om viss flaggning i plenisalen behandlades också hösten 2001 i betänkande 2001/02:KU9 (s. 16), våren 2003 i betänkande 2002/03:KU19 (s.10), hösten 2003 i betänkande 2003/04:KU5 och våren 2006 i förenklad ordning i betänkande 2005/06:KU21. Utskottet vidhöll sina tidigare bedömningar och avstyrkte därför motionsyrkandena. Utskottet har därefter i betänkandena 2008/09:KU15 och 2009/10:KU11 behandlat frågan om flaggning i plenisalen i förenklad form.

Utskottets ställningstagande

Det är talmannen som leder riksdagsarbetet och det är talmannens uppgift att besluta om utsmyckning och flaggning i plenisalen. Utskottet har tidigare i detta betänkande framhållit att ledamöterna via sina partigrupper har möjlighet att framföra synpunkter till gruppledarna som ska samråda med talmannen om arbetet i kammaren.

Motionen avstyrks.

Frågor som rör riksdagsuppdraget

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om ledamöters arbete och om åtgärder mot förtroendevaldas frånvaro från riksdagsarbetet.

Jämför särskilt yttrande 2 (SD).

Motionerna

I motion 2016/17:76 av Johan Nissinen (SD) begärs att ledamöterna ska vara ute i verkligheten och arbeta två veckor om året för att få en förståelse för väljarnas vardagssituation. Dessa två veckor ska vara på samma premisser som för en ordinarie anställd på arbetsplatsen.

I motion 2016/17:2918 av Markus Wiechel (SD) begärs åtgärder mot förtroendevaldas frånvaro från riksdagsarbetet. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur förtroendevalda med en orimligt hög frånvaro kan avsättas så att respektive partis väljare får en mer lämplig företrädare.

Gällande ordning

En riksdagsledamot får enligt 4 kap. 11 § regeringsformen (RF) första stycket inte lämna sitt uppdrag utan att riksdagen har medgett det. Enligt andra stycket kan Valprövningsnämnden i vissa fall pröva en ledamots behörighet. Enligt 4 kap. 11 § RF tredje stycket får en ledamot eller en ersättare i annat fall skiljas från uppdraget endast om han eller hon genom brott har visat sig uppenbart olämplig för uppdraget. Beslut om detta fattas av domstol. En förutsättning är enligt 20 kap. 4 § brottsbalken att straffet för brottet är fängelse i två år eller däröver.

Enligt Holmberg m.fl., Grundlagarna (2012, s. 268 f.) finns det inte någon möjlighet för väljare eller parti att skilja en ledamot från uppdraget. En ledamot eller en ersättare får, som nämnts, lämna sitt uppdrag endast med riksdagens medgivande, men det torde inte förekomma att riksdagen nekar en ledamot att avgå från riksdagsuppdraget.

En riksdagsledamot kan enligt 5 kap. 3 § riksdagsordningen (RO) efter prövning få ledigt från sitt uppdrag. Prövningen görs av talmannen eller riksdagen, beroende på ledighetens längd. Om ledigheten varar minst en månad, ska ledamotens uppdrag under tiden utövas av en ersättare. Om ledigheten avser en period om en månad eller längre beslutar kammaren om ledighet för andra skäl än sjukdom eller föräldraledighet (5 kap. 4 § RO).

Av riksdagsstyrelsens framställning (framst. 2013/14:RS3 s. 183, bet. 2013/14:KU46) Översyn av riksdagsordningen framgår att praxis för att bevilja tjänstledighet för att fullgöra verksamhet utanför riksdagen är mycket restriktiv. I princip tillåts endast tjänstledighet för uppdrag som statssekreterare, sjuk- och föräldraledighet samt internationella uppdrag.

Tidigare behandling

Konstitutionsutskottet har anfört (bet. 2012/13:KU17 s. 20) att ledighet som är längre än en månad har beviljats för exempelvis tjänst som statssekreterare, vård av barn och för internationella uppdrag.

Utskottet har också anfört att ett kvittningsförfarande i praktiken har utvecklats i kammaren som ger utrymme för viss frånvaro från riksdagsarbetet utan att ledighet formellt beviljats av talmannen. Kvittningsförfarandet syftar till att undvika att den balans mellan partiblocken som följer av valresultatet rubbas vid voteringar till följd av ledamöters frånvaro. Kvittning innebär att en ledamot som inte kan närvara i kammaren avräknas (kvittas) mot en ledamot av ett motstående parti som också kommer att vara frånvarande eller avstå från att rösta. Kvittningen sköts av kvittningsmän från respektive partier. Kvittningsförfarandet i kammaren bygger på en överenskommelse mellan partierna, och förfarandet är således inte särskilt reglerat.

Utskottet har också konstaterat (bet. 2013/14:KU15 s. 7) att en riksdagsledamot är förtroendevald och därmed inte anställd av riksdagen eller Riksdagsförvaltningen.

Riksdagsstyrelsen har i frågan om ledamöters ledighet framhållit (framst. 2005/06:RS4 Ändringar av ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter s. 83, bet. 2005/06:KU33 s. 15 f.) att riksdagens ledamöter har fått sitt mandat av väljarna i samband med val. Det är ledamotens ansvar att leva upp till detta förtroende, och i nästa val avgör väljarna om förtroendet ska förnyas. Det innebär enligt riksdagsstyrelsen att varje ledamot i samarbete med sitt parti själv avgör hur han eller hon ska sköta sitt uppdrag under löpande valperiod, vilka prioriteringar som ska göras och på vilket sätt arbetsinsatserna ska genomföras. Det finns inga formella krav på hur stor arbetsinsats en ledamot ska göra.

Konstitutionsutskottet redovisade vid behandlingen av riksdagsstyrelsens förslag om ändrade ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter att utskottet hösten 2003 avstyrkt en motion om dubbelarbete för riksdagsledamot (bet. 2003/04:KU5 s. 23 f.). Utskottet ansåg att det finns ett värde i att riksdagsledamöter kan vara aktiva i samhället vid sidan av det politiska arbetet. För många ledamöter kunde det dessutom vara ett grundläggande intresse att genom att fullgöra visst arbete inom ramen för sin yrkesverksamhet vidmakthålla den kompetens och den verksamhet som behövs för att kunna återgå i full verksamhet i yrket efter riksdagsuppdraget. Det måste enligt utskottet i första hand vara en uppgift för den enskilda ledamoten att själv avgöra om hans eller hennes arbetssituation medger ett utrymme att fullgöra andra uppgifter – även lönearbete – än de som hänger samman med riksdagsuppdraget. Ytterst var det självfallet väljarna som i val avgör saken. Det kunde inte heller bortses från att en reglering i syfte att förhindra visst arbete utanför riksdagen skulle kunna utesluta vissa grupper från möjligheten att åta sig ett uppdrag som riksdagsledamot. Utskottet vidhöll våren 2005 sin bedömning från hösten 2003 när det gäller utrymmet att fullgöra uppgifter utöver uppdraget som riksdagsledamot (bet. 2004/05:KU29). Det borde enligt

utskottets mening också fortsättningsvis vara den enskilda ledamotens sak att avgöra vilket utrymme som finns för sådana uppdrag.

Utskottet underströk att riksdagsstyrelsens förslag inte innebar någon ändring av den ytterst restriktiva praxis som gäller för ledigheter kortare än en månad och avstyrkte en motion om utökade möjligheter till kortare ledighet (bet. 2005/06:KU33 s. 15 f.).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare konstaterat att det i första hand måste vara en uppgift för den enskilda ledamoten att själv avgöra om hans eller hennes arbetssituation medger ett utrymme att fullgöra andra uppgifter – även lönearbete – än de som hänger samman med riksdagsuppdraget. Ytterst är det väljarna som i val avgör saken.

Som utskottet tidigare har anfört är en riksdagsledamot förtroendevald och därmed inte anställd av riksdagen eller Riksdagsförvaltningen. En riksdagsledamot är därför fri att själv bestämma sin arbetsinsats. Som riksdagsstyrelsen har påpekat finns det inga formella krav på hur stor arbetsinsats en ledamot ska göra.

Motionen avstyrks.

Stöd till riksdagsarbetet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om behovet av en demokratisk förstärkning inom det rådande systemet.

Motionen

I motion 2016/17:1928 av Finn Bengtsson (M) begärs ett arbete för en demokratisk förstärkning inom det rådande systemet. Lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier bör ses över för att finna en lämplig mix mellan partiets förmåga att vinna val och vinna medlemmar. Kravet på öppen redovisning av partiernas ekonomi bör skärpas. Även lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen bör ses över. Den interna demokratin i en partigrupp i riksdagen bör öka. Motionären välkomnar den översyn av partistödets utformning som Demokratiutredningen föreslår.

Gällande ordning

Regler om stöd till de politiska partierna finns i lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier. Stödet lämnas till partiernas riksorganisationer i form av partistöd och kanslistöd.

Lagen (2014:105) om insyn i finansiering av partier (prop. 2013/14:70, bet. 2013/14:KU35, rskr. 2013/14:163), förkortad insynslagen, gäller för partier som deltar i val till riksdagen eller Europaparlamentet. Syftet med lagen är att trygga allmänhetens insyn i hur partier och valkandidater finansierar sin politiska verksamhet respektive sina personvalskampanjer. Av regeringens proposition 2013/14:70 med förslag till insynslag framgår att för att ytterligare möta högt ställda krav på öppenhet ska ett parti som tar emot bidrag till ett värde om mer än ett halvt prisbasbelopp redovisa bidragsgivarens identitet, vad bidraget består av och dess storlek. I 7 § insynslagen anges att beträffande vissa bidrag från enskilda ska uppgiften om bidragsgivarens identitet, vilket bidrag som har lämnats och bidragets storlek anges särskilt i en intäktsredovisning.

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen anförde konstitutionsutskottet att redovisningsskyldigheten enligt propositionen innebär att partierna måste spara uppgifter om bl.a. bidragsgivarens identitet. Konstitutionsutskottet konstaterade att det varken i propositionen eller i den bakomliggande promemorian (Ds 2013:31) anges uttryckligen vilka uppgifter som avses. Utskottet föreslog därför ett tillkännagivande om att vissa aspekter avseende uppgifter om en bidragsgivares identitet bör förtydligas. Riksdagen beslutade enligt förslaget (bet. 2013/14:KU35, s. 25–27, rskr. 2013/14:163).

Regeringen redovisade i skrivelse 2016/17:75 Riksdagens skrivelser till regeringen att frågan om vilka uppgifter som avses med en bidragsgivares identitet enligt lagen (2014:105) om insyn i finansiering av partier har behandlats av den parlamentariskt sammansatta Kommittén om insyn i finansiering av partier (Ju 2014:15) i betänkandet Ökad insyn i partiernas finansiering – ett utbyggt regelverk (SOU 2016:74) överlämnades den 8 november 2016 och har remissbehandlats. Arbete pågår med en lagrådsremiss med anledning av de förslag som har presenterats i betänkandet, där denna fråga kommer att ingå. Avsikten är att en proposition ska kunna överlämnas till riksdagen under 2017.

Lagen (2016:1109) om stöd till partigrupperna för riksdagsledamöternas arbete i riksdagen trädde i kraft den 1 januari 2017 då lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen upphörde att gälla (framst. 2015/16:RS7, bet. 2016/17:KU3, rskr. 2016/17:36).

Den nya lagen innehåller i likhet med den tidigare lagen bestämmelser om basstöd till partigrupperna och om stöd för kostnader för politiska sekreterare och utrikes resor. Därutöver tas det in nya bestämmelser om rätten att inrätta ett partikansli, redovisning, återbetalningsskyldighet och stöd till språkutbildning. Den nya lagen innehåller en delegation till Riksdagsförvaltningen att bestämma dels antalet arbetsplatser för partigruppernas kansliledning, dels storleken på stödet till partigrupperna för kostnaden för politiska sekreterare, riksdagsledamöternas utrikes resor och språkutbildning.

2014 års Demokratiutredning

Regeringen beslutade den 17 juli 2014 att uppdra åt en särskild utredare att utarbeta förslag till åtgärder för att öka och bredda engagemanget inom den representativa demokratin och att stärka individens möjligheter till delaktighet i och inflytande över det politiska beslutsfattandet mellan de allmänna valen. Utredningen, 2014 års Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande, överlämnade i januari 2016 betänkandet Låt fler forma framtiden (SOU 2016:5).

Översynen visar (s. 34) att det offentliga stödet till de politiska partierna inte fullt ut används i enlighet med vad det är avsett för. Stödet till riksdagsledamöter, som syftar till att bistå ledamöternas arbete, används i stor utsträckning till annan verksamhet än riksdagsarbete. Därutöver överförs delar av det kommunala partistödet till nationell nivå. Samtidigt visar översynen att antalet politiska sekreterare och hel- och deltidsarvoderade förtroendevalda i kommuner och landsting har ökat på senare tid. En anledning till detta är att den politiska majoriteten i kommunerna ofta försäkras sig om ett stöd från mindre partier genom att bl.a. erbjuda avlönade politiska sekreterartjänster. Sammantaget anser utredningen att det finns skäl att tillsätta en bredare översyn av partistödet. Översynen bör i första hand ha till uppgift att klargöra i vilken mån de olika formerna av partistöd används på ett ändamålsenligt sätt och om det finns skäl att göra förändringar och förtydliganden om hur stöden ska fördelas, användas och redovisas.

En förnyad översyn av partistödet och ledamotsstödet bör därför genomföras (s. 196). Syftet med översynen bör vara att klargöra hur de olika stöden fördelas, i vilken mån de olika formerna av partistöd används på ett ändamålsenligt sätt och om det finns skäl att göra förändringar eller förtydliganden i gällande regelverk.

I utredningsbetänkandet anförs vidare (s. 43) att det, i syfte att underlätta kontakten med väljarna, kan finnas skäl att se över ledamotsstödet och om delar av detta bör knytas till en finansiering av kansliresurser i ledamöternas valkretsar.

Betänkandet har remissbehandlats och bereds nu i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att lagen (2016:1109) om stöd till partigrupperna för riksdagsledamöternas arbete i riksdagen trädde i kraft den 1 januari 2017 då lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen upphörde att gälla (framst. 2015/16:RS7, bet. 2016/17:KU3, rskr. 2016/17:36).

Vidare har Demokratiutredningen föreslagit en förnyad översyn av partistödet och ledamotsstödet. Den pågående beredningen av förslagen inom Regeringskansliet bör enligt utskottets mening inte föregripas.

Motionen avstyrks.

Votering på distans

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att pröva riksdagsvotering på distans.

Motionen

I motion 2015/16:1076 av Hans Wallmark (M) begärs att möjligheten till riksdagsvotering på distans prövas. Huvudregeln bör vara att den enskilda ledamoten är närvarande i kammaren i samband med voteringar, men det bör utredas om det finns tekniska lösningar som kan möjliggöra riksdagsomröstningar på distans. Med motiverade undantag bör enskilda ledamöter kunna delta på distans.

Gällande rätt

Enligt 4 kap. 1 § regeringsformen (RF) hålls riksmöten i Stockholm om inte riksdagen eller talmannen bestämmer annat av hänsyn till riksdagens säkerhet och frihet. När ett ärende ska avgöras i kammaren får varje riksdagsledamot och varje statsråd yttra sig i enlighet med de närmare bestämmelser som meddelas i riksdagsordningen (4 kap. 6 § RF). Enligt 11 kap 6 § riksdagsordningen (RO) får ett ärende i vilket överläggning äger rum inte tas upp till avgörande förrän kammaren på talmannens förslag har funnit att överläggningen är avslutad. Ett utskottsbetänkande får tas upp till avgörande endast vid ett sammanträde som i kallelsen till kammarens sammanträde och på föredragningslistan till kammarsammanträde angetts som ett arbetsplenum. Utgångspunkten är enligt 11 kap. 8 § RO att ett ärende avgörs med acklamation. Det blir omröstning endast om någon ledamot begär det eller när en särskild beslutsregel är tillämplig.

Tidigare behandling

Konstitutionsutskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden med motsvarande innehåll, nämligen i betänkande 2012/13:KU17. Utskottet redovisade då att det 2006 behandlade en motion om försök med e-votering via riksdagsledamöternas hemutrustning (bet. 2005/06:KU21). Ledamöterna skulle enligt motionen kunna rösta oavsett var i landet de befann sig och kvittningssystemet skulle i stort sett inte behövas. Utskottet anförde att det med hänsyn bl.a. till legitimitetsaspekten inte var berett att ställa sig bakom en så långtgående ordning och avstyrkte motionen. Utskottet hänvisade till sina tidigare ställningstaganden och avstyrkte motionerna.

Votering på distans behandlades av utskottet även våren 2009 (bet. 2008/09:KU15). Utskottet anförde då att det kan diskuteras om en ordning som innebär att ledamöter, som befinner sig på andra platser i eller utanför Sverige

vid voteringstillfället kopplar upp sig via internet för att lämna sin röst är fullt ut förenlig med bestämmelsen i regeringsformen om att riksmöten hålls i Stockholm. Enligt utskottet kunde vidare diskuteras det lämpliga i att ledamöter utan fysisk närvaro under vare sig debatt eller votering deltar i beslut om t.ex. lagar och budget. Utskottet noterade vidare att var fjärde vecka under riksdagsåret numera som regel är plenifri och att voteringarna som regel äger rum en eller högst två gånger i veckan på i förväg fastställd tid. Utskottet anförde vidare att ledamöternas deltagande i riksdagens arbete är av central betydelse och utgör en väsentlig del av uppdraget. Mot denna bakgrund avstyrkte utskottet en motion om möjlighet till votering på distans.

Våren 2010 behandlade utskottet ett motionsyrkande om votering på distans i förenklad ordning (bet. 2009/10:KU11). Enligt utskottet hade inga nya omständigheter tillkommit som föranledde utskottet att omvärdera tidigare ställningstaganden, och utskottet avstyrkte därför motionerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden. Motionen avstyrks.

Upplåtelse av riksdagens lokaler

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att göra riksdagens lokaler tillgängliga för stiftelser och organisationer som verkar i demokratisk anda och som står bakom principen om alla människors lika värde.

Motionen

I motion 2016/17:1595 av Eva-Lena Jansson (S) yrkande 2 begärs att riksdagens lokaler görs tillgängliga för stiftelser och organisationer som verkar i demokratisk anda och som står bakom principen om alla människors lika värde. För att möjliggöra att fler ideella organisationer får möjlighet att träffa ledamöter och utbyta information bör riksdagen på ett mer aktivt sätt tillgängliggöra sina lokaler för stiftelser och organisationer som verkar i demokratisk anda, för mänskliga rättigheter och som står bakom principen om alla människors lika värde.

Gällande ordning

Riksdagsstyrelsens föreskrift (RFS 2012:9) om upplåtelse av riksdagens lokaler innehåller bestämmelser om hur en lokal får användas, vem som får använda den, var man bokar lokalen och vem som beslutar om lokalanvändningen.

De stora sammanträdeslokalerna, dvs. de båda kammarsalarna, L4-17 och Skandiasalen, får upplåtas för sammankomster som hålls på inbjudan av talmannen. Därutöver får lokalerna upplåtas om en sammankomst ska arrangeras av riksdagspartiernas riksorganisationer, riksdagens partigrupper, riksdagens interparlamentariska delegationer, utskotten, EU-nämnden eller Riksdagsförvaltningen. Ämnet för sammankomsten ska ha ett samband med riksdagens verksamhet, och sammankomsten ska vara av intern karaktär.

Vidare får dessa lokaler upplåtas för presskonferenser och offentliga utfrågningar som anordnas av utskott, statsråd, riksdagspartierna samt särskilda utredare, kommittéer och delegationer tillsatta av riksdagen eller regeringen. En sammankomst får inte genomföras när större debatter eller andra viktiga sammankomster äger rum i plenisalen eller på annan plats i riksdagen.

De mindre sammanträdeslokalerna, dvs. de flesta övriga sammanträdeslokaler, får bokas för sammankomster som hålls på inbjudan av talmannen eller som arrangeras av riksdagsledamöter, riksdagens partigrupper, utskotten, EU-nämnden, Riksdagsförvaltningen, riksdagens nämnder, särskilda utredare eller kommittéer. Utskottens sessionssalar får upplåtas som sammanträdeslokal.

Bankhallen får upplåtas för aktiviteter som inte har partipolitisk prägel och som är av intern karaktär. Även Nubiska rummet får upplåtas för sammankomster, om det inte stör verksamheten i övrigt. Bancofullmäktiges sessionssal disponeras av Riksbanksfullmäktige. Sessionssalen får också användas av talmannen, vice talmännen, de särskilda företrädarna för partigrupperna, riksdagsdirektören och biträdande riksdagsdirektören.

Sammanbindningsbanan får användas av talmannen och i anslutning till en sammankomst av den som fått tillåtelse att använda någon av kammarsalarna. Även i övrigt får Sammanbindningsbanan användas om det finns särskilda skäl.

Templum får upplåtas för sammankomster med inbjudna utländska besökare och för andra sammankomster anordnade av riksdagsledamöter, chefer i partigruppernas kanslier eller chefer i Riksdagsförvaltningen.

Riksdagens partigrupper har företräde till de lokaler som de disponerar för partigruppsmöten. Ett utskott har företräde att använda sin sessionssal. Riksbanksfullmäktige har företräde att använda Bancofullmäktiges sessionssal. Sammankomster som hålls med anledning av riksdagens externa representation har företräde till riksdagens matsalar.

Chefen för enheten intern service beslutar om upplåtelse av samtliga riksdagens lokaler med undantag av matsalarna. Beslut kan på initiativ av en gruppleddare överprövas av talmannen efter samråd med övriga gruppleddare.

Riksdagens matsalar får upplåtas för sammankomster som anordnas av riksdagsledamöter, chefer i partigruppernas kanslier eller chefer i Riksdagsförvaltningen. Riksdagsförvaltningens upphandlade restauratör beslutar om användningen av matsalarna.

Översyn

Inom Riksdagsförvaltningen pågår ett arbete med en översyn av Riksdagsstyrelsens föreskrift (RFS 2012:9) om upplåtelse av riksdagens lokaler. Beslut av riksdagsstyrelsen är planerat att fattas under maj 2017.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill påminna om att det är riksdagsstyrelsen som genom en föreskrift beslutar om hur en lokal i riksdagen får användas, vem som får använda den, var man bokar lokalen och vem som beslutar om lokalanvändningen. Enligt denna föreskrift beslutar chefen för enheten intern service om upplåtelse av samtliga riksdagens lokaler med undantag av matsalarna. Beslut kan på initiativ av en gruppledare överprövas av talmannen efter samråd med övriga gruppledare.

Utskottet har tidigare i detta betänkande framhållit att ledamöterna via sina partigrupper har möjlighet att framföra synpunkter till gruppledarna. Utskottet har också påmint om de kanaler som finns för att framföra synpunkter till Riksdagsförvaltningens ledning, exempelvis ledamotsrådet.

Utskottet avstyrker motionsyrkandet.

Riksdagshörna i Luleå

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att en riksdagshörna bör inrättas i Luleå.

Motionen

I motion 2016/17:1684 av Fredrik Lundh Sammeli (S) begärs att en riksdagshörna inrättas i Luleå. Sverige har i dag riksdagshörnor på stadsbiblioteken i Göteborg, Malmö, Sundsvall och Umeå där man kan träffa lokala riksdagsledamöter och samtala, diskutera och ställa frågor om det politiska arbetet. Det är också möjligt att använda datorer för att söka information via riksdagens webbplats och titta på debatterna i kammaren eller öppna utskottsutfrågningar via webb-tv. Dessutom finns tillgång till allt tryckt informations- och undervisningsmaterial från riksdagen.

Tidigare behandling

Konstitutionsutskottet avstyrkte i betänkande 2012/13:KU17 en motion om riksdagshörna i Luleå med hänvisning till tidigare ställningstaganden (bet. 2005/06:KU21 s. 80, 2006/07:KU4 s. 40, bet. 2008/09:KU15 s. 43). Utskottet redovisade då att det finns riksdagshörnor på stadsbiblioteken i Göteborg, Sundsvall och Umeå. I riksdagshörnorna kan allmänheten träffa lokala

riksdagsledamöter och samtala, diskutera och ställa frågor om det politiska arbetet. Det är också möjligt att använda datorer för att söka information via riksdagens webbplats och titta på debatterna i kammaren eller öppna utskottsutfrågningar via webb-tv. Dessutom finns tillgång till tryckt informations- och undervisningsmaterial från riksdagen. Tanken med riksdagshörnorna är att stärka demokratin, att ge riksdagspolitiker en lokal bas för möten med allmänheten, att öka förståelsen för de politiska processerna och att föra riksdagsarbetet närmare medborgarna.

Utskottet anförde att Riksdagsförvaltningen under 2011 och 2012 utvärderat riksdagshörnorna. Bland annat genomfördes en enkätundersökning bland ledamöterna i de valkretsar som har riksdagshörnor. Hälften av ledamöterna besvarade enkäten. Av svaren framgick bl.a. att ca 60 procent av ledamöterna inte upplevde att riksdagshörnorna underlättade kontakten med väljarna och att endast ledamöterna från Göteborg ansåg att målen med riksdagshörnorna nåtts. Det framkom vidare vid utvärderingen att verksamheten vid riksdagshörnorna skilde sig åt. I Göteborg anordnades t.ex. debatter med ledamöter från alla partier medan Sundsvall i stort höll fast vid grundkonceptet att en ledamot åt gången träffade allmänheten.

Resultatet av utvärderingen presenterades i ledamotsrådet, och utifrån de synpunkter som framkom beslutades 2012 att verksamheten i riksdagshörnorna fr.o.m. den 1 januari 2013 ska ändras på så sätt att temadebatter ska genomföras två gånger per termin och riksdagshörna. Om inga debatter genomförs i en riksdagshörna under ett kalenderår på grund av lågt intresse från allmänheten eller problem att hitta lämplig tidpunkt eller ämne ska verksamheten avvecklas i den aktuella riksdagshörnan. På så sätt kan verksamheten fortgå på de orter där intresse finns. Verksamheten vid riksdagshörnorna skulle utvärderas 2014/15.

Våren och hösten 2006 avstyrkte konstitutionsutskottet motioner om utveckling av riksdagshörnorna med hänvisning till att det är en fråga för Riksdagsförvaltningen (bet. 2005/06:KU21 s. 80 och bet. 2006/07:KU4 s. 41). Frågan om att inrätta en riksdagshörna i Luleå behandlades av utskottet i förenklad ordning våren 2009 (bet. 2008/09:KU15 s. 43). Enligt utskottet hade inga nya omständigheter tillkommit som föranledde utskottet att omvärdera tidigare ställningstaganden.

Tidigare utvärdering

Det framgår av Riksdagsförvaltningens utvärdering av riksdagshörnorna 2011 och 2012 som nämns ovan att avsikten var att det förändrade arbetssättet skulle utvärderas 2014/15, men detta gjordes inte. Riksdagshörnan i Malmö är nedlagd efter önskemål från biblioteket eftersom intresset från ledamöterna varit för lågt i kombination med bristande interna resurser.

Under 2016 gjordes en sammanställning av de temadebatter och ledamotsträffar i riksdagshörnorna som ägt rum under året.

2014 års Demokratiutredning

Utskottet har tidigare i detta betänkande redovisat att regeringen genom beslut den 17 juli 2014 gav en särskild utredare i uppdrag att utarbeta förslag till åtgärder för att öka och bredda engagemanget inom den representativa demokratin och att stärka individens möjligheter till delaktighet i och inflytande över det politiska beslutsfattandet mellan de allmänna valen. Utredningen överlämnade i januari 2016 betänkandet Låt fler forma framtiden (SOU 2016:5) till regeringen.

Utredaren anför under rubriken Insynen i riksdagsarbetet (s. 43) att mot bakgrund av att de informella kontakterna mellan intresseorganisationer och riksdagen har ökat under senare tid kan det finnas skäl att vidta åtgärder för att försäkra att maktutövandet sker i transparenta former. För att medborgarna ska ha möjlighet att framföra sina åsikter och intressen på nationell nivå är det också viktigt att riksdagsledamöterna har goda förutsättningar för kommunikation med medborgarna. I syfte att underlätta kontakten med väljarna anser utredaren att det kan finnas skäl att se över ledamotsstödet och om delar av detta stöd bör knytas till en finansiering av kansliresurser i ledamöternas valkretsar.

Betänkandet har remissbehandlats och bereds nu i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet, som noterar att 2014 års Demokratiutredning bereds inom Regeringskansliet, vidhåller sin tidigare uppfattning att frågan om att inrätta riksdagshörnor är en fråga för Riksdagsförvaltningen. Utskottet vill, liksom vid tidigare behandling av liknande motionsyrkanden, påminna om de kanaler som finns för att framföra synpunkter till Riksdagsförvaltningens ledning, exempelvis ledamotsrådet. Motionen avstyrks.

Europaparlamentarikers föräldraledighet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en översyn av hur det kan säkerställas att Europaparlamentariker är berättigade till föräldraledighet.

Motionerna

Alexandra Völker och Åsa Westlund (båda S) begär i motionerna 2015/16:850 yrkande 2 och motion 2016/17:2803 av yrkande 2 en översyn av hur det kan säkerställas att Europaparlamentariker är berättigade till föräldraledighet. Valet till Europaparlamentet genomförs numera med listval i alla EU-länder. Riksdagens regler skulle därför enkelt kunna tjäna som förebild i formulerandet av ett liknande system för Europaparlamentet med rätt till

föräldraledighet och tjänstgörande ersättare under föräldraledigheten. Detta krav bör regeringen sedan driva igenom i EU.

Bakgrund

En riksdagsledamot har rätt till bl.a. föräldraledighet och ersättning under ledigheten. Dessa frågor regleras av lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter, förkortad ersättningslagen. Ersättningen motsvarar enligt 3 kap. 8 § ersättningslagen den ersättning som lämnas vid föräldraledighet till anställda vid Riksdagsförvaltningen.

I artikel 3 i Europaparlamentets beslut av den 28 september 2005 om antagande av Europaparlamentets ledamotsstadga (2005/684/EG), ledamotsstadgan, anges att ledamöterna ska rösta individuellt och personligen. I artikel 177 i Europaparlamentets arbetsordning föreskrivs att rösträtten är personlig.

I ledamotsstadgan finns bestämmelser om bl.a. arvode, pension, övergångsersättning och stöd för att anlita medarbetare.

Enligt artikel 148 i Europaparlamentets arbetsordning ska det antecknas om en ledamot är närvarande vid sammanträden, och det ska även anges om en ledamot är närvarobefriad. I artikel 31 i tillämpningsföreskrifterna till Europaparlamentets ledamotsstadga (tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets ledamotsstadga, presidiets beslut av den 19 maj och 9 juli 2008) finns bestämmelser om att en ledamots ekonomiska ersättning minskar om ledamoten varit frånvarande under omröstningar.

Enligt ledamotsstadgan och dess tillämpningsföreskrifter kan en ledamot vara frånvarande med läkarintyg under tre månader före beräknad nedkomst och sex månader efter barnets födelse utan att det räknas som frånvaro. Enligt tillämpningsföreskrifterna artikel 31 punkt 4 ska en ledamot som är gravid nämligen befrias från skyldigheten att närvara vid parlamentets officiella sammanträden under en period på tre månader före barnets födsel. Ledamoten ska lämna in läkarintyg som anger beräknat datum för nedkomsten. Efter nedkomsten ska ledamoten befrias från skyldigheten att närvara vid officiella sammanträden under en period på sex månader. Ledamoten ska lämna in en kopia av barnets födelseattest.

Generaldirektoratet för unionens interna politik har på uppdrag av Europaparlamentets utskott för kvinnors rättigheter och jämställdhet mellan kvinnor och män (FEMM) utarbetat ett policydokument (PE 556.937) om medlemsstaternas och Europaparlamentets bestämmelser om föräldraledighet. I dokumentet konstateras att innebörden av bestämmelserna i ledamotsstadgan och dess tillämpningsföreskrifter är att Europaparlamentets ledamöter får vara frånvarande före och efter barnafödande även om det inte finns någon officiell föräldraledighet eller möjlighet till ersättare i röstningssammanhang (artikel 148 i Europaparlamentets arbetsordning).

Utskottets ställningstagande

Det är Europaparlamentet som beslutar om sin arbetsordning och ledamotsstadgan. Enligt det redovisade policydokumentet är innebörden av bestämmelserna i ledamotsstadgan och dess tillämpningsföreskrifter att Europaparlamentets ledamöter får vara frånvarande före och efter barnafödande även om det inte finns någon officiell föräldraledighet eller möjlighet till ersättare vid omröstningar. Frågor om att ändra dessa bestämmelser kan tas upp i Europaparlamentet.

Motionsyrkandena avstyrks.

Riksdagsförvaltningens verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om en konståvling för gymnasieungdomar, riksdagens presentutbud, en souvenirbutik i riksdagens lokaler, visitkort med punktskrift, om hur riksdagen och regeringen kan stödja personer med synnedsättning som vistas i eller besöker riksdagens lokaler och om att solceller bör installeras för elförsörjningen i riksdagen.

Motionerna

Konståvling för gymnasieungdomar

I motion 2015/16:184 av Betty Malmberg (M) begärs att riksdagsstyrelsen årligen bör ta initiativ till en konståvling riktad till ungdomar på gymnasiet för att uppmärksamma teman som demokrati och mänskliga rättigheter.

Presenter och souvenirer

I motion 2015/16:1560 av Mikael Jansson och Roger Richtoff (båda SD) begärs att riksdagen breddar sitt presentutbud. Vid besök av dignitärer från andra länder och när svenska dignitärer företar officiella besök utomlands utbyts presenter. Ofta får den svenska parten en fin present men ger en lite enklare. Genom att ta fram bordsflaggor, minnesmynt och statyetter av våra hjältekonungar skulle sortimentet vara rikare.

I motion 2016/17:2220 av Phia Andersson m.fl. (S) begärs att en souvenirbutik öppnas i riksdagens lokaler. Tidigare fanns möjligheten att köpa hem en minnessak från Riksdagsbiblioteket, men den souvenirbutiken är numera stängd. De flesta parlament har en liten souvenirbutik i anslutning till allmänhetens entré. Även slottet och museerna har en souvenirbutik.

Synnedsättning

I motion 2015/16:1956 av Per Lodenius och Göran Lindell (båda C) begärs att visitkorten för riksdagens ledamöter ska kompletteras med punktskrift. Riksdagen ska vara tillgänglig för alla, och alla ska kunna ta kontakt med riksdagsledamöterna. Ett sätt att göra detta möjligt är att de visitkort som trycks för riksdagsledamöterna kompletteras med punktskrift.

I motion 2015/16:809 av Thomas Strand (S) yrkande 2 begärs en översyn av hur riksdagen och regeringen på ett bättre sätt kan stödja personer med synnedsättning som vistas i eller besöker riksdagens och regeringens lokaler. I motionens yrkande 3 begärs att visitkort som används av ledamöter, ministrar och tjänstemän i riksdagen och regeringen förses med punktskrift.

Solenergi

I motion 2016/17:2 av Niclas Malmberg (MP) begärs att en process inleds för att installera solceller för den egna elförsörjningen i riksdagen.

I motion 2016/17:1339 av Jan Lindholm (MP) begärs att riksdagens fastigheter bör signalera framåtskridande genom att förses med modern solenergiteknik.

Gällande ordning

Tidigare i detta betänkande har redogjorts för att det enligt 14 kap. 2 § riksdagsordningen är Riksdagsförvaltningens uppgift att ge stöd till arbetet i kammaren, utskotten och EU-nämnden och bistå riksdagens ledamöter och organ med sakuppgifter för riksdagsarbetet. Enligt 18 § lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen är riksdagsdirektören chef för Riksdagsförvaltningen, och hon eller han ansvarar för och leder den löpande verksamheten enligt styrelsens direktiv. Riksdagsstyrelsen utser ett råd (ledamotsrådet) som tillsammans med riksdagsdirektören ska bereda ledamotsnära frågor (14 § lagen med instruktion för Riksdagsförvaltningen). I ledamotsrådet ska det ingå en representant för varje partigrupp.

Tidigare behandling

Konstitutionsutskottet har i tidigare betänkanden avstyrkt motionsyrkanden med förslag om bl.a. olika miljöförbättrande åtgärder, visitkort med punktskrift, dagpassning av riksdagsledamöters hundar och riksdagen som rökfri arbetsplats (t.ex. bet. 2014/15:KU6 s. 23 f., 2012/13:KU17 s. 34 och 2010/11:KU19 s. 22 f., 2008/09:KU15 s. 34 f.).

Utskottets ställningstagande

Motionerna tar upp frågor som på olika sätt avser Riksdagsförvaltningens verksamhet. Beslutanderätten i dessa frågor ligger i första hand hos Riksdagsförvaltningens ledning. Utskottet vill, liksom vid tidigare behandling

av liknande motionsyrkanden, påminna om de kanaler som finns för att framföra synpunkter till Riksdagsförvaltningens ledning, exempelvis ledamotsrådet. Motionerna avstyrks.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om riksdagsledamöternas placering i kammaren, motionsrätten, 100-årsminnet av kvinnors lika rösträtt, register över lobbyister i riksdagen, statistik i riksdagens utskott, rökförbud i riksdagens lokaler och dagpassning av riksdagsledamöters hundar.

I betänkandet behandlas motionsförslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet tidigare behandlat under valperioden. Detta har gjorts i betänkandena 2014/15:KU6 och 2015/16:KU16. Riksdagen har i enlighet med utskottets förslag avslagit motionsyrkandena.

Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden och avstyrker motionerna 2015/16:464 (S), 2015/16:1330 (M), 2015/16:2015 (SD), 2015/16:2181 (MP) yrkandena 1 och 2, 2015/16:2557 (M), 2015/16:2707 (KD), 2015/16:2750 (SD), 2015/16:2837 (SD) yrkande 1, 2016/17:43 (SD), 2016/17:1313 (MP) yrkandena 1 och 2, 2016/17:1340 (MP), 2016/17:2428 (SD) yrkande 1, 2016/17:2635 (MP), 2016/17:2696 (S), 2016/17:2797 (S) och 2016/17:2851 (KD).

Särskilda yttranden

1. EU-flagga i kammaren, punkt 4 (SD)

Jonas Millard (SD) och Crister Spets (SD) anför:

I riksdagens plenisal hänger både en svensk flagga och en EU-flagga. Det är talmannen som beslutar om flaggning i plenisalen, men enligt vår uppfattning borde EU-flaggan inte finnas i plenisalen.

2. Frågor som rör riksdagsuppdraget, punkt 5 (SD)

Jonas Millard (SD) och Crister Spets (SD) anför:

Ersättningen till riksdagsledamöterna saknar i dag koppling till ledamöternas faktiska arbetsinsats. Exempelvis kan en politisk vilde som inte deltar i riksdagsarbetet få lika mycket ersättning som hårt arbetande ledamöter. Det finns visserligen en viss differentiering i ersättningen i och med att tilläggsarvoden och särskilda arvoden betalas ut för vissa uppdrag. Uppdraget som utskottsordförande är ett exempel på det. Den differentieringen är dock rudimentär och tar ingen hänsyn till ledamöternas totala arbetsinsats.

Här finns alltså utrymme för utveckling. För att det ska vara möjligt krävs dock att det finns något att jämföra med. Ett sätt att kunna göra det vore att ta fram en standardiserad arbetsbeskrivning för riksdagsledamöterna. Arbetsbeskrivningen bör knytas till en ersättningstrappa med olika ersättningsnivåer. Skulle det visa sig att en ledamot inte lever upp till förväntningarna enligt arbetsbeskrivningen borde man kunna jämka ersättningen nedåt i motsvarande mån. Som vi har framfört i annat sammanhang bör Riksdagsförvaltningen, i samråd med bl.a. Riksdagens arvodesnämnd, ta fram en sådan arbetsbeskrivning samt ersättningsnivåer.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:184 av Betty Malmberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagsstyrelsen årligen bör ta initiativ till en konststävling riktad till ungdomar på gymnasiet för att uppmärksamma teman som demokrati och mänskliga rättigheter och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2015/16:464 av Fredrik Lundh Sammeli (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa allmänna motionstiden och i stället ge möjlighet till en friare motionsrätt över året och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:680 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges riksdag i riksdagskammaren på lämpligt sätt ska hedra och uppmärksamma veterandagen den 29 maj och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2015/16:790 av Said Abdu (FP):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utdelning av medalj vid riksmötets öppnande och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:809 av Thomas Strand (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av hur riksdagen och regeringen på ett bättre sätt kan stödja personer med synnedsättning som vistas i eller besöker riksdagens och regeringens lokaler, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om punktskrift på visitkort som används av ledamöter, ministrar och tjänstemän i riksdagen och regeringen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:850 av Alexandra Völker och Åsa Westlund (båda S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur det kan säkerställas att Europaparlamentariker är berättigade till föräldraledighet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1076 av Hans Wallmark (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att pröva riksdagsvotering på distans och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2015/16:1330 av Margareta Cederfelt och Amir Adan (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över placeringen i kammaren och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2015/16:1444 av Anna Hagwall (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en trohetsed som nyvalda riksdagsledamöter ska svära vid mandatperiodens början och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2015/16:1560 av Mikael Jansson och Roger Richtoff (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagen bör bredda sitt presentutbud och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2015/16:1956 av Per Lodenius och Göran Lindell (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att visitkortet för riksdagens ledamöter ska kompletteras med punktskrift och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2015/16:2015 av Björn Söder och Kent Ekeröth (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om placering i plenisalen och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2015/16:2146 av Leif Jakobsson och Åsa Westlund (båda S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över röstregler och andra processuella regler i riksdagsordningen och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2015/16:2181 av Annika Hirvonen och Carl Schlyter (båda MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ökad transparens kring lobbyism och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om register över lobbyister vid Sveriges riksdag och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2015/16:2557 av Finn Bengtsson och Jan Ericson (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en kontinuerlig fristående motionsrätt i Sveriges riksdag och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2015/16:2707 av Tuve Skånberg och Mikael Oscarsson (båda KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa allmänna motionstiden och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2015/16:2750 av Hanna Wigh (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att erbjuda hunddagis för riksdagsledamöters hundar till självkostnadspris och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2015/16:2837 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föra statistik i riksdagens utskott och i EU-nämnden och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:2 av Niclas Malmberg (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inleda en process för att installera solceller för den egna elförsörjningen och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2016/17:43 av Björn Söder och Kent Ekeröth (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om placering i plenisalen och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2016/17:76 av Johan Nissinen (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om verklighetsförankring och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:688 av Anna Hagwall (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en trohetsed som nyvalda riksdagsledamöter ska svära vid mandatperiodens början och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2016/17:1293 av Jan Lindholm (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa närvarokontrollen vid riksdagens öppnande och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ändring av metod för närvarokontroll av valda ledamöter vid det årliga uppropet inför öppnandet av nytt riksdagsår och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2016/17:1313 av Annika Hirvonen Falk och Carl Schlyter (båda MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ökad transparens kring lobbyism och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om register över lobbyister vid Sveriges riksdag och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2016/17:1339 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagens fastigheter bör signalera framåtskridande genom att förses med modern solenergiteknik och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2016/17:1340 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa totalt rökförbud i riksdagens lokaler och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2016/17:1595 av Eva-Lena Jansson (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bidra till det demokratiska samtalet och det öppna samhället genom att tillgängliggöra riksdagens lokaler för stiftelser och organisationer som verkar i demokratisk anda och som står bakom principen om alla människors lika värde, och detta tillkännager riksdagen för riksdagsstyrelsen.

2016/17:1684 av Fredrik Lundh Sammeli (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en riksdagshörna i Luleå och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2016/17:1928 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett arbete för en demokratisk förstärkning inom det rådande systemet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1994 av Allan Widman och Birgitta Ohlsson (båda L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta en minnesplats för veteransoldater i riksdagen och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2016/17:2220 av Phia Andersson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en souvenirbutik i riksdagen och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2016/17:2347 av Björn Söder (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avlägsna EU-flaggan i plenisalen och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2016/17:2384 av Markus Wiechel och Anders Forsberg (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra riksmötets högtidliga öppnande i Rikssalen och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2016/17:2428 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föra statistik i riksdagens utskott och i EU-nämnden och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2016/17:2635 av Jan Lindholm och Jabar Amin (båda MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma med lagförslag som innebär att den allmänna motionstiden upphävs och att det i stället införs en generell initiativrätt för samtliga riksdagens ledamöter genom ständig motionsrätt och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2016/17:2696 av Petter Löberg m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i samband med redan fattade beslut om att uppmärksamma demokratins införande även uppmärksamma 100-årsminnet av införandet av kvinnors lika rösträtt och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2016/17:2797 av Alexandra Völker (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur vi kan skapa ett mer transparent system där beslutsfattare redovisar sina möten med företag och organisationer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:2803 av Alexandra Völker och Åsa Westlund (båda S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur det kan säkerställas att Europaparlamentariker är berättigade till föräldraledighet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2851 av Tuve Skånberg och Mikael Oscarsson (båda KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa allmänna motionstiden och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2016/17:2918 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder mot förtroendevaldas skolk och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3252 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagsstyrelsen bör ta initiativ till att riksdagen i riksdagskammaren på lämpligt sätt ska hedra och uppmärksamma veterandagen den 29 maj och tillkännager detta för regeringen.